

Lekmannarevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
INFRASTRUKTUR I UMEÅ AB

Grundläggande granskning 2023



1. Inledning och bakgrund

Kommunrevisionen granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionsred all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de lekmannarevisorer som utsetts i företag enligt kommunallagens 10 kap. 2–6 §§, även verksamheten i dessa juridiska personer.

Lekmannarevisorn ska, enligt aktiebolagslagens 10 kap. 3 § granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Enligt God revisionsred 2022 ska den grundläggande granskningen innehålla:

- Granskning av måluppfyllelse.
- Granskning av styrning och intern kontroll.

Granskningen har sin utgångspunkt i God revisionsred, samt risker som framkommit i lekmannarevisorernas risk- och väsentlighetsanalys 2023.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att ge lekmannarevisorn underlag till sin granskningsrapport där denne ska uttala sig om bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?
- Har styrelsen säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
- Har styrelsen en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- Är styrelsens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsningar

Granskningen avser Infrastruktur i Umeå AB och är avgränsad till verksamhetsåret 2023.

Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2023.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av kommunallagen, aktiebolagslagen (8 kap. 4 och 8 §§), god revisionsred 2022 samt:

1.3.1 Riktlinjer för aktiverande styrning (2021-03-09)

Fullmäktige antog år 2021 riktlinjer för aktiverande styrning.¹ Av riktlinjerna framgår hur fullmäktige ska styra de kommunägda bolagen genom grunduppdrag, inriktningsmål och tilläggsuppdrag.

Fullmäktige ska fastställa ett skriftligt grunduppdrag för samtliga helägda kommunala bolag. Grunduppdraget är specifikt för respektive bolag och förtydligar både bolagets kommunala ändamål och bolagets roll och ansvar. Grunduppdrag ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod. Bolagens grunduppdrag framgår av bolagsordningen och konkretiseras i ägardirektiv.

Inriktningsmål fastställs av kommunfullmäktige och ska ge riktning och förändring inom ett avgränsat område som berör flera kommunala aktörer. Fullmäktiges inriktningsmål gäller för minst en mandatperiod och kan riktas till namngivna nämnder eller bolag om dessa särskilt ska prioritera arbetet med just detta inriktningsmål. Inriktningsmål som riktas till kommunala bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv.

Utöver grunduppdrag och inriktningsmål kan fullmäktige tilldela enskilda bolag tilläggsuppdrag. Dessa kan om så krävs infogas i bolagets ägardirektiv.

1.3.2 Bolagsordning

I bolagsordningen framgår omfattningen av bolagets verksamhet samt bolagets ändamål och grunduppdrag.

1.3.3 Generella ägardirektiv

Fullmäktige antog i mars 2021 generella ägardirektiv för styrning av de kommunala bolagen. De generella direktiven innehåller krav och riktlinjer för samtliga hel- eller majoritetsägda bolag i bolagskoncernen och avser bland annat:

- Efterlevnad av lagar och styrning från fullmäktige
- Innehåll och form för bolagsstyrelsens arbetsordning
- Innehåll och form för VD-instruktion
- Uppföljning och rapportering
- Samverkan

Av de generella ägardirektiven framgår även att Bolaget ska stödja uppfyllandet av Umeå kommuns vision och övergripande mål. Umeå kommuns vision och övergripande mål för perioden 2022 – 2025 är följande:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
- Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden.
- Mål 3: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv
- Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

¹ Kommunfullmäktige 2021-03-29

- Mål 5: För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Bolagets verksamhet ska vidare bedrivas i enlighet med följande tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige:

- Uppdrag 8: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

1.3.4 Specifika ägardirektiv

De specifika ägardirektiven anger bolagets grunduppdrag och de mål som bolaget har att förhålla sig till, såväl ekonomiska mål, klimat- och miljömål samt kommunfullmäktiges mål.

Bolagets fastighetsförvaltning ska drivas enligt affärsmässiga principer.

Bolaget skall vid utgången av varje tertiäl rapportera ekonomiskt utfall och nyckeltal enligt anvisningar och tidplan som fastställs av moderbolaget.

Genom en aktiv marknadsföring så att järnvägstransporter prioriteras av kunderna i förhållande till vägtransporter ska minskad miljöbelastning uppnås. Det förutsätter en effektiv terminalverksamhet och konkurrensneutralitet. Bolaget ska arbeta för att deras verksamheter tar sin utgångspunkt i ett miljömässigt modernt förhållningssätt.

Av kommunfullmäktiges mål, som anges ovan, så framgår det av ägardirektivet att bolaget särskilt träffas av nedan mål och uppdrag:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
 - Uppdrag 1: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för tillväxt i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.
- Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden. Samordningsansvar: kommunstyrelsen och individ- och familjenämnden. Mål 2 destinerar särskilt till: individ- och familjenämnden, för- och grundskolenämnden, fritidsnämnden, kulturnämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, AB Bostaden, Umeå Parkerings AB och Infrastruktur i Umeå AB.
 - Uppdrag 4: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för social hållbarhet i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning

1.4 Genomförande

Granskningen har genomförts genom löpande insamling av fakta och iakttagelser (tex via styrelsens protokoll och tillhörande underlag såsom mål- och budgetdokument, ekonomi- och verksamhetsrapporter, delårsrapporter, bokslut). Dialoger har genomförts med VD och styrelsens presidium två gånger under året. Avstämningar har genomförts med bolagets auktoriserade revisor.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende verksamhetsstyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Fastställt en affärsplan som baseras på bolagsordning och ägardirektiv	✓	Styrelsen beslutade 2022-12-21 om verksamhetsplan 2023. Av verksamhetsplanen framgår bolagets uppdrag, affärsområden, övergripande mål och fokusområden.
Följt upp verksamhet och måloppfyllelse i en årsrapport	—	Styrelsen hålls löpande informerad vid varje styrelsemöte genom presentation av en resultatrapport innehållandes koncernens resultat samt affärskritiska faktorer och koncernens fokusområden/aktiviteter. Det har inte skett någon uppföljning av bolagets mål och ägardirektiv. I resultatrapport per september framgår att ett av fokusområdena för bolagen är att ta fram och implementera en ändamålsenlig målstyrning vilande på bolagets ägardirektiv.
Uppnår grunduppdrag enligt ägardirektivet	—	Uppföljning av grunduppdrag och mål har inte skett, se ovan. Enligt ägardirektiv ska bolaget i bolagsstyrningsrapporten bland annat redogöra för hur bolaget arbetat med ägardirektiv, uppdrag och andra uppsatta mål. Se nedan under "2.1.1 Övriga iakttagelser".
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag	✓	Inga väsentliga avvikelser har noterats.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Övriga iakttagelser

Enligt de generella ägardirektiven ska bolaget årligen upprätta en bolagsstyrningsrapport över det gångna verksamhetsåret. I denna rapport ska bolaget bland annat redogöra för hur bolaget arbetat med ägardirektiv, uppdrag och andra uppsatta mål. Av INAB:s bolagsstyrningsrapport framgår inte hur bolaget arbetat med de mål och uppdrag som anges i de särskilda ägardirektiven för bolaget.

2.1.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen delvis har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt. Detta då det inte sker en strukturerad uppföljning av bolagets grunduppdrag och mål.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende ekonomistyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år inom tilldelad ram	✓	Styrelsen beslutade 2022-11-18 om budget för 2023.
Följt upp ekonomin i delårsrapport	✓	Ekonomin har följts upp under året genom delårsrapporter tertialvis. Dessa har presenterats för styrelsen under maj och september. T1 godkändes 2023-05-26 (§4). T2 godkändes 2023-11-17 (§ 4). Styrelsen får därtill vid varje styrelsemöte uppföljning av verksamheten i form av en resultatrapport som innehåller koncernens resultat samt affärskritiska faktorer och koncernens fokusområden/aktiviteter. Styrelsen erhåller även en finansrapport vid varje styrelsemöte.
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	Uppföljning per helår har dels skett genom fastställande av årsredovisning, dels i rapport till kommunstyrelsen för perioden januari-december 2023.
Når måluppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Bolaget redovisar ett resultat på -15,6 mkr, jämfört med budgeterat resultat på -5,3 mkr. Resultatet har påverkats av en reaförlust i samband med en marköverlåtelse.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måluppfyllelse avseende ekonomi	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Övriga iakttagelser

2.2.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende intern kontroll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Genomfört en riskanalys	✓	Risker har identifierats och en internkontrollplan upprättats. Risker har beskrivits och värderats utifrån sannolikhet och konsekvens. Åtgärder/aktiviteter har koppling till riskvärde.
Beslutat om kontrollmoment utifrån identifierade risker	✓	Styrelsen beslutade internkontrollplan för 2023 på sitt sammanträde 2022-12-21. Internkontrollplanen innehåller planerade aktiviteter/åtgärder utformade för att hantera de risker som i riskanalysen bedömts som väsentliga. Samtliga åtgärder/aktiviteter ska genomföras löpande och har därmed inget slutdatum
Följt upp resultatet av genomförda kontrollmoment	—	Uppföljning av internkontrollplanens riskhanterande aktiviteter/åtgärder sker kontinuerligt, enligt bolagsstyrningsrapport. Enligt internkontrollplanen ska samtliga av aktiviteterna/åtgärderna genomföras löpande och därmed saknas särskilda tidpunkter för uppföljning av internkontrollplanen.
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Övriga iakttagelser

Internkontrollplanen är gemensam för hela INAB-koncernen och omfattar fyra risker, varav riskvärdet för tre av dem bedöms motivera åtgärd medan riskvärdet för den fjärde motiverar åtgärd vid behov. VD är ansvarig för samtliga aktiviteter/åtgärder och slutdatum för aktiviteterna/åtgärderna saknas då arbetet ska ske löpande.

2.3.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen delvis har säkerställt en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt.

Bolaget har identifierat risker och upprättat en internkontrollplan som fastställts av styrelsen. Uppföljning/utvärdering sker i samband med riskvärdering inför kommande år. Vi bedömer dock att uppföljningen inte är strukturerad och inte heller i enlighet med riktlinjer/handledning.

2.4 Beslutsunderlag och protokoll

Nedan redogörs för de förtroendevalda revisorernas iakttagelser och bedömningar avseende bolagets beslutsunderlag och protokoll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Styrelsens beslutsunderlag och protokoll är tydliga	✓	Samtliga protokoll för Infrastruktur i Umeå AB inklusive eventuella beslutsunderlag har översiktligt kontrollerats och bedöms vara tydliga.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.4.1 Övriga iakttagelser

2.4.2 Bedömning

Vi bedömer att protokoll och beslutsunderlag är tydliga.

3. Sammanfattade bedömning

I vår översiktliga granskning av Infrastruktur i Umeå AB har vi inte hittat några väsentliga avvikelser. Vi bedömer därför att styrelse och VD i allt väsentligt har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av ekonomi. Vi bedömer att styrelse och VD delvis har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamheten. Vidare bedömer vi att styrelse och VD delvis har säkerställt en tillräcklig intern kontroll.

Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?	Delvis	Styrelsen har fastställt en verksamhetsplan för 2023 där bolagets uppdrag, affärsområden, övergripande mål och fokusområden framgår. Styrelsen hålls löpande informerad vid varje styrelsemöte genom presentation av en resultatrapport innehållandes koncernens resultat samt affärskritiska faktorer och koncernens fokusområden/aktiviteter. Det sker dock inte någon strukturerad uppföljning av bolagets mål och grunduppdrag enligt ägardirektiv.
Har styrelsen säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?	Ja	Styrelsen har fastställt en budget för år 2023. Delårsrapporter har upprättats efter första och andra tertialen och godkänts av styrelsen. Årsredovisning har fastställts av styrelsen. Styrelsen har fått information om den ekonomiska utvecklingen löpande under året, samt om vad som ligger bakom eventuella avvikelser.
Har styrelsen en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?	Delvis	Styrelsen har fastställt en internkontrollplan, som grundar sig i en riskanalys. Av internkontrollplanen framgår aktiviteter/åtgärder för hantering av riskerna. Dessa uppges ske löpande. Det sker dock inte en strukturerad uppföljning av internkontrollplanen.
Är styrelsens beslutsunderlag och protokoll tydliga och ändamålsenliga?	Ja	Samtliga styrelseprotokoll är justerade och numrerade. Fattade beslut framgår tydligt.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi styrelsen att:

- Utveckla arbetet och återrapporteringen avseende uppföljning av grunduppdrag och mål
- Säkerställa att uppföljning av internkontrollplanen sker på ett strukturerat sätt, i enlighet med riktlinjer och handledning